

ფინანსები და საბანკო საქმე ✧ აღრიცხვა, ანალიზი, აუდიტი
FINANCE & BANKING ✧ ACCOUNTING, AUDITING

სასესიო პროცენტის გამოყენების ეთიკურ-ეკონომიკურ მხარეთა ანალიზი
თანამედროვე ისლამში

ბასილ ხიზანიშვილი

თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
მონვეული პროფესორი
basil.khizanishvili@yahoo.com

ისლამი ამქვეყნიური ცხოვრებისათვის იძლევა პოზიტიურ ფასეულობათა სისტემას. ისლამური ეკონომიკის ეთიკა, ინდივიდუალური ეთიკის სფეროს მიმართულებით, თანხვედრაშია დასავლურ-ქრისტიანულ წარმოდგენებთან. საკითხავია, თუ რამდენად განსაზღვრავს ისლამური ეკონომიკის ეთიკის პრინციპები მუსლიმთა ფაქტობრივ ქცევებს, რადგან ახლო აღმოსავლეთის ისლამურ სახელმწიფოთა ეკონომიკური ჩამორჩენილობის ძირითად განმაპირობებელ ფაქტორს (სასესიო) პროცენტის აკრძალვა წარმოადგენს. ისტორიულად ყურანი მორწმუნეთათვის კრძალავს მევახშეობას (რიბა). მის საპირისპიროდ, ის მხარს უჭერს აქციონერულ (საპაიო) პრინციპებზე დამყარებული საკუთარი კაპიტალის დროებით ასიგნებას მოგება-წაგების წინასწარ შეთანხმებული წილით. ისლამური ფინანსური სისტემის მხარდამჭერები მასში ხედავენ პროცენტის მომტანი ფულადი სესხების ალტერნატივის უპირატეს ფორმას. ისინი ამგვარი პოზიციით აბრკოლებენ ისლამურ ეკონომიკათა მოდერნიზების პროცესსა და ისლამური საფინანსო სისტემების გლობალიზაციის პროცესში სრულფასოვან მონაწილეობას.

საკვანძო სიტყვები: ისლამი, ისლამი და ქრისტიანობა, ისლამური ეკონომიკის ეთიკა, ყურანი და მევახშეობა (რიბა).

შესავალი

ისლამი ამქვეყნიური ცხოვრებისთვის იძლევა პოზიტიურ ფასეულობათა სისტემას ზოგადად და შრომით ცხოვრებაში მონაწილეობისთვის – განსაკუთრებით. ისლამური ეკონომიკის ეთიკა [A. Ghanie Ghaussy, 1983] თავისი შინაარსით, ინდივიდუალური ეთიკის სფეროს მიმართულებით ავლენს თანხვედრას

დასავლურ-ქრისტიანულ წარმოდგენებთან. ადამიანს, როგორც ღმერთის წარმომადგენელს დედამიწაზე, ღვთის მიერ ქმნილის მხოლოდ სარგებლობის უფლება გააჩნია. მან არ უნდა გაანადგუროს ის, მუდამ უნდა იყოს საკუთარ ქმედებებზე პასუხიმგებელი და ითვისისწინებდეს მომავალ თაობათა სამართლიან მოთხოვნებს, რაც არაგანახლებადი რესურსების (წიაღისეულის, ასევე წყლის) მოფრთხილებასა და გარემოს დაცვაზე ზრუნვას გულისხმობს. ისლამური სამართალი აღიარებს კერძო საკუთრების უფლებას წარმოების საშუალებებზე. ნაციონალიზაცია და სახელმწიფოს მიერ ეკონომიკის მართვა დასაშვებია მხოლოდ გამონაკლის სიტუაციებში. წარმოების ფაქტორები – მიწა და კაპიტალი მხოლოდ შრომით ხდება პროდუქტიული, ამიტომ შემოსავლების მიღება მხოლოდ მათი ფლობით არ უნდა ხდებოდეს. დაფინანსების, საიჯარო თუ სხვა სახის ხელშეკრულებები, წარმოების ფაქტორთა გამოყენებასთან დაკავშირებული შემოსავლები და რისკები, რაც მონაწილეთა, ანუ ბიზნესსუბიექტების ირგვლივ ერთიანდება, უნდა აკმაყოფილებდეს გარკვეული სამართლიანობის კრიტერიუმებს. იკრძალება იმგვარ საქმიანობათა და მოქმედებათა ფორმები, რომლებიც ასოციალურ და სხვა დამაზიანებელ, საფრთხის შემცველ შედეგებს უკავშირდება, საიდანაც, სხვათა შორის, გამომდინარეობს ის, რომ ბაზრებზე უნდა ბატონობდეს კონკურენცია, ხოლო მონოპოლიები კი უნდა იქნეს პარალიზებული. გარდა ამისა, ყველა სახის ტრანზაქცია არის აკრძალული, რაც უკავშირდება ერთი მხარის მოგებას და მეორე მხარის წაგებას.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკითხავია, განსაზღვრავს თუ არა ისლამური ეკონომიკის ტრადიციული ეთიკა მუსლიმთა ფაქტობრივ ქცევებს, და თუ განსაზღვრავს, მაშინ – რამდენად, რადგან ახლო აღმოსავლეთის ისლამურ სახელმწიფოთა ეკონომიკური ჩამორჩენილობის ერთ-ერთ ძირითად განმაპირობებელ ფაქტორს სასესხო პროცენტის აკრძალვა წარმოადგენს, რასაც მისი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, ვფიქრობთ, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს.

პროცენტის აკრძალვის მაგალითი ვარგისია, ერთი მხრივ, მეთოდურ და კონცეპტუალურ პრობლემათა დემონსტრირებისთვის, რაც დღეს „ისლამური გადანყვევტილებების“ დეფინიციასთან დგას კომპლექსურად და გლობალურად გადაჯაჭვულ მსოფლიოში. მეორე მხრივ, ბოლო წლებში აშკარა გახდა გლობალიზაციის შეუქცევადი პროცესის კვალდაკვალ, დასავლეთის ინტენსიური გავლენები ეკონომიკურ ქვესისტემებსა თუ ცხოვრების სფეროებზე, რომლებშიც ისლამური სისტემის მხარდამჭერთა აზრით, ისლამურ წყაროებზე დაყრდნობით უნდა მოხდეს ქცევის ფორმათა და ინსტიტუციათა განსაკუთრებული ზომით ლეგიტიმაცია, თუმცა, რისი რეალიზებაც ყოველთვის რთული და საფუძვლიანი კონტროლერების საგანს წარმოადგენს.

ყურანი მორწმუნეთათვის კრძალავდა მევახშეობას (რიბა). უპროცენტო ფინანსური სისტემის მხარდამჭერთათვის ამ ცნებით ნაგულისხმევია არამხოლოდ ქრისტეს აქეთ VII საუკუნის არაბეთში გავრცელებული მევახშეობის

პრაქტიკა, არამედ ნებისმიერი პროცენტი არსებული სასესხო შეთანხმებასა თუ ხელშეკრულებასთან.

რიბას აკრძალვის მკაცრი ინტერპრეტაციის მხარდამჭერებიც კი ვერ უარყოფენ კაპიტალის პოტენციურ პროდუქტიულობას. თუმცა, ისინი მიანიშნებენ წინასწარმეტყველის დროს ვაჭართა შორის არსებული დიდი ერთობლივი პროექტების დაფინანსების ჩვეულებრივ ტიპზე, რაც დღევანდელი გადასახედიდან შეიძლება დახასიათდეს, როგორც საკუთარი კაპიტალის დროებითი, შესაბამისად პროექტთან დაკავშირებული ასიგნება მოგების ან წაგების წინასწარშეთანხმებული ნილით. ისლამური ფინანსური სისტემის მხარდამჭერები მასში ხედავენ პროცენტის მომტანი ფულადი სესხების ქეშმარიტად უშუალო და აღმატებულ ალტერნატივას, და მათ სურთ, რომ აქციონერულ (საპაიო) პრინციპზე დამყარებული ამგვარ კაპიტალდაბანდებათა ტექნიკა, შეძლებისდაგვარად, ყველა ფინანსური ტრანზაქციის საფუძვლად აქციონ. სხვათა შორის, ამის გასამართლებლად, ისინი მინიშნებენ აკეთებენ იმაზე, რომ აქციონერული(საპაიო) დაფინანსების დროს, რისკები და შანსები სამართლიანად უნდა გადანაწილდეს ინვესტორთა და სამენარმეო საქმიანობით დაკავებულ პარტნიორებს შორის: მოქმედი მენარმე თავისუფლდება, რადგან ინვესტორი ზარალის რისკებს მასთან ერთად სწევს, მაშინ როდესაც პროცენტული სესხის დროს ინვესტორი არავითარ რისკს არ სწევს და ზარალი მხოლოდ და მხოლოდ მენარმემ უნდა აანაზღაუროს.

თუმცა, შეიძლება ითქვას, რომ მუსლიმი ეკონომისტების მიერ პროპაგანდირებული იდეალი მხოლოდ მოგება-ზარალის თანამონაწილეობაზე დამყარებული ფინანსური სისტემის შესახებ, მნიშვნელოვანი ეთიკური და ფუნქციონალური პრობლემებით არის დამძიმებული. ასე, მაგალითად, მცირე მეანაბრეებს, რომლებსაც ბანკებში შემნახველ ანგარიშებზე (დეპოზიტებზე) აქვთ ფულადი შენატანები, ბანკები ვაჭართა მსგავსად მოეპყრობიან, რამდენადაც ისინი ნდობას უცხადებენ ბანკებს, ისინი მათთან ერთად იყოფენ როგორც ბანკების მოგებას, ასევე წაგებას. მათი ანაბრების სუბსტანცია სამართლებრივად არ არის გარანტირებული. თუმცა, ვაჭრებისაგან განსხვავებით, მცირე მეანაბრეებს პრაქტიკულად არავითარი შესაძლებლობა არ აქვთ კონტროლი განახორციელონ ბანკების მიერ მათი ფულის გამოყენებასთან მიმართებით, რაც ბუნებრივია, ეჭვის გაჩენის მნიშვნელოვანი საბაზი შეიძლება გახდეს რისკებისა და შანსების განაწილების პატიოსნებასთან დაკავშირებით.

ისლამური საბანკო საქმის თეორეტიკოსები ხანგრძლივი დროის განმავლობაში უარყოფდნენ, რომ მათ მიერ პროპაგანდირებული მოგება-ზარალის თანამონაწილეობის ბაზისზე დაფუძნებული დაფინანსების გვერდით, ასევე ისლამური სამართლის მიხედვით დასაშვები დაფინანსების (სხვა) ფორმები შეიძლება ყოფილიყო გამოყენებული, რასაც ეკონომიკური თვალსაზრისით, თითქმის მსგავსი შედეგები გააჩნიათ, როგორც ჩვენ მიერ უკვე ნახსენებ პროცენტულ სესხებს. თუმცა, დაუშვებელია, რომ ბანკი კომპანიაზე გასცემდეს

პროცენტულ ფულად სესხებს, რომლითაც ეს უკანასკნელი შეიძენდა მანქანა-დანადგარებსა თუ მზა ნაწარმს მათ მიერ გამოსაშვები პროდუქციის კომლექტაციისთვის, მაგრამ სამართლებრივად არ არის საკამათო, თუ ბანკი კომპანიას გაუყიდის ამ მანქანა-დანადგარებსა და მზა ნაწარმს; გარდა ამისა, მოგვიანებით კომპანიისგან ბანკში გადასახდელი ფასი, ბანკის მიერ გაცემულ ჯამურ ღირებულებაზე მეტია. ეკონომიკურად ფასთა სხვაობა შეესაბამება მოზიდული კაპიტალის შემოსავლიდან მიღებულ პროცენტს, მაგრამ სამართლებრივად არ არსებობს არანაირი სასესხო ხელშეკრულება და ბანკი იღებს არა აკრძალულ პროცენტს, არამედ აღწევს დასაშვებ მოგებას სავაჭრო ფირმიდან. დაფინანსების ეს ტექნიკა მყარი ფულადი ნამატი, ისლამურ ბანკებში ფართოდაა გავრცელებული.

ისლამური ეკონომიკის მოდერნიზაციის გამოწვევები

მართალია, ისლამური საბანკო საქმის [S. Al-Harran, 1995] თეორეტიკოსები აკრიტიკებენ არსებულ ბანკებს სავაჭრო ფირმების დაფინანსებითი პრაქტიკის გამო, რადგან ისინი ამით აშკარად უხვევენ იდეალისკენ მიმავალი გზიდან, მაგრამ მათ არ შეუძლიათ აჩვენონ, ამ გავრცელებული პრაქტიკის დაუშვებლობა, მათ მიერ ცალსახა უპირატესობის გამოვლენისა თუ საყოველთაოდ, პირველხარისხოვნად აღიარებული ნორმატიული ორიენტირების დარღვევის მიზეზით. თუმცა, როდესაც მიმდინარე საბანკო პრაქტიკა გარკვეული პერსპექტივებიდან არასასურველია, მაგრამ არა დაუშვებელი, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ გრძელვადიან პერსპექტივაში ის მნიშვნელოვან როლს ითამაშებს: თითქმის ყველა ისლამურმა ბანკმა უნდა შეინარჩუნოს და დაამტკიცოს საფინანსო სისტემაში სასესხო პროცენტზე ბაზირებულ და კონვენციონალურ ბანკებზე თავისი უპირატესობა. სხვათა შორის, ისლამურ ბანკებს შეუძლიათ შეამცირონ საშემოსავლო რისკები, დაზოგონ საკონტროლო (საზედამხედველო) ხარჯები და მარტივად გადაჭრან დეპოზიტებისა და დაფინანსების დროსთან დაკავშირებული შესაბამისობის(თანაფარდობა-თანხვედნილობის) პრობლემები. როდესაც ეს ასეა და ამასთან, როდესაც მენარმეთა არა უმნიშვნელო ნაწილს აინტერესებს მოგება, ვიდრე მორალური პრინციპების პატივისცემა, კუმულაცია სწორედ რომ ძალზე ცუდ რისკებს წარმოადგენს ბანკებთან, რომლებიც მოგებისა და ზარალის თანამონაწილეობის პრინციპის უფართოეს გამოყენებაზე ზრუნავენ; არ არის გამორიცხული, კომპანიები სარისკო პროექტებით მზად იყვნენ ამ პროექტების თანმხლები რისკები გაუნაწილონ ბანკებს, მაშინ როდესაც ფირმები განსაკუთრებული მოგების მიღების მოლოდინებით არჩევენ დაფინანსებისთვის ჩვეულებრივ ფიქსირებული თანხა გადაიხადონ და დამატებითი მოგება თავისთვის დაიტოვონ. ეს შესაძლოა მივიდეს იქამდე, რომ გრძელვადიან პერსპექტივაში მორალურად მოსაწონი ქცევები ბანკებისთვის არ იყოს ღირებული და მორალურ აქტიორებს მოუწიოთ ეკონომიკური ნეგატივის მიღება და მასთან შეგუება.

(თანა)მონანილეობასა თუ გაზრდილ დაფინანსებაზე დაფუძნებული საბანკო სისტემის ტექნიკურ-კონცეფციური მთავარი პრობლემაა ის, რომ ორივე ხელშეკრულების ტიპი უშუალოდ არ გამოდგება ბანკებს შორის არსებულ სალდოთა დასაბალანსებლად: კონვენციურ(ტრადიციულ) სისტემაში ბანკებს შეუძლიათ საკუთარ განკარგულებაში მყოფი საშუალებების (რისი მოკლე დროისთვის არანაირი მიმზიდველი გამოყენების შესაძლებლობა არ გააჩნიათ), ხელსაყრელი, რენტაბელური პროექტების მქონე ბანკებისთვის გადაცემა: და პირიქით, ბანკებს შეუძლიათ მოკლევადიან ლიკვიდობასთან დაკავშირებული სირთულენი სხვა ბანკების კრედიტებით დაძლიონ. ბანკებს შორის არსებული მოკლევადიანი ლიკვიდობის ტრანსფერების მიმართულება და მოცულობა პროცენტით რეგულირდება. მუსლიმი ეკონომისტები და საბანკო საქმის პრაქტიკოსები ტრანზაქციათა ამ სახეობის მნიშვნელობას ისლამური ფინანსური სისტემის ეფექტიანობისთვის მთლიანად, და ცალკეული ფინანსური ინსტიტუციის რენტაბელობისთვის, დიდი დროის განმავლობაში არასათანადოდ აფასებდნენ. თანდათანობით ეს შეიცვალა, როდესაც მას, ისლამური ბანკების მხრიდან ადგილი ჰქონდა როგორც პროცენტით დეტერმინირებულ ეკონომიკებში(მაგ., ეგვიპტე, იორდანია, ბაჰრეინი, თურქეთი, მალაიზია), ასევე ისლამიზებულ სისტემებში(განსაკუთრებით პაკისტანი და ირანი), რაშიც, თეორიულ დისკუსიებთან ერთად, პირველ რიგში, დიდია პრაქტიკული გამოცდილების დამსახურება. როგორც ჩანს, ძალზე ძნელი აღმოჩნდა მოკლევადიანი ლიკვიდობის მენეჯმენტის ინსტრუმენტთან, შესაბამისად უპროცენტო ფულის ბაზართან დაკავშირებით, ბანკის პრაქტიკოსების სურვილთა ასრულება. რადგან ეს ბანკთაშორის ლიკვიდობის მოკლევადიან ტრანსმისიას შეეხება, ერთი მხრივ, გამორიცხავს დაფინანსების ტექნიკათა პირდაპირ გამოყენებას, რაც რეალური აქტივის (ფართო მოხმარების საქონლის/საგნებისა და წარმოების საშუალებათა) შესახებ სავაჭრო და ქირავნობის ხელშეკრულებებს ემყარება. მეორე მხრივ, ლიკვიდობის მოთხოვნადი ბანკის მოგებაში (თუ ზარალში) მონანილეობა ასევე არ არის დამაჯერებელი გადაწყვეტილება, რადგან ის უზინარესად მნიშვნელოვანი დროითი ჩამორჩენებით განისაზღვრება და მოკლევადიანი ლიკვიდობის ტრანსმისიის ეფექტური ფასი, მხოლოდ შემდეგ შეიძლება იქნეს დადგენილი.

პრაქტიკა დაიწყო იმის საპასუხოდ, რომ განვეითარებინათ რელატიურად რთული ფინანსური სტრუქტურები (ფონდებით, ე.ი. სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდებითა და სავაჭრო სერთიფიკატებით), რათა „ისლამური“ ბაზრის პროცენტის აკრძალვის ფორმალური, შესაბამისად სამართლებრივი დაცვით შეექმნათ მოლკევადიანი ფასიანი ლიკვიდობის დათმობები ბანკებს შორის, რაც ფუნქციონალურ ფულად ბაზრებზე პროცენტის ბაზის უნდა შეესაბამებოდეს, ანუ უნდა იყოს მისი ეკვივალენტი. ყურადღებას იმსახურებს ის, რომ წლების წინ საკმაო რაოდენობის კონვენციური არაბული და დასავლური ბანკები მონანილეობდნენ უპროცენტო ფულადი ბაზრების კონსტრუქციის განვითარებაში, რომლებსაც ამ საქმიანობით (მათ შორის, უპროცენტო განყოფილებების, ანუ

ისლამური შვილობილების დაფუძნებით) და ზოგადად, საკუთარი მყოფობით ბაზრებზე, სურდათ ისლამური ქვეყნების გაძლიერება და მზარდად პროგრესირებად ე.წ. Submarket-ზე(გარკვეული სასაქონლო ჯგუფისა და მომსახურების სახეობის ბაზარზე) მონაწილეობის მიღებინება. კონვეციური ბანკებისთვის ისლამის (რელატიური) მნიშვნელობა მათი გლობალიზაციის სტრატეგიების ფარგლებში ისაა, რომ რიბა-აკრძალვა განსაზღვრავს აშკარად მომგებიანი ბაზრის სეგმენტს. პირიქით, ისინი ხელს უშლიან ისლამურ ბანკებს გლობალური კონკურენციით და აწარმოებენ ეფექტურ წნეხს უპროცენტოდ მომუშავე საფინანსო ინსტიტუციების მიმართ. ისლამურ ბანკებს არ შეუძლიათ ამ წნეხის აცილება, რამდენადაც მათ მართებთ იმის გათვალისწინება, რომ მუსლიმურ ქვეყნებში ძნელად არსებობს მუდამ „სეკულარულზე“ ორიენტირებულ ხელისუფლებათაგან სანქცირებული პრივილეგიები და პროტექციები. ამიტომ, ისლამური ბანკების უმეტესობა მიჰყვება კოოპერაციისა და აკომოდაციის სტრატეგიებს, რათა ისინიც ასევე დაბრუნდნენ (საკუთარ თუ სხვა ბანკებისგან შემოთავაზებულ) ფულადი ბაზრის კონსტრუქციაში, მათივე ლიკვიდობის მეწვემენტისთვის.

ისლამური ეკონომიკის სისტემურ-კონსტიტუირებად სფეროში ადგილი აქვს კონვენციური და ისლამური ბანკების ინსტრუმენტთა შორის მომავალ ეკონომიკურ დაახლოებას; განსხვავებები ჯერ კიდევ არსებობს რიტორიკაში, შესაბამისად, კლიენტურასთან დამოკიდებულებასა და ნაწილობრივ, ფორმალურად უპროცენტო საფონდო და სასერთიფიკატო მოდელის რთულ სამართლებრივ კონსტრუქციებში. ასე მოწყობილ და მომართულ ისლამურ საბანკო სისტემებს, – განსაკუთრებით სპეკულაციური ტრანზაქციების მიუხედავად, შეუძლიათ პრაქტიკულად მსგავსი საწარმოების ერთნაირი კომერციული პირობებით დაფინანსება და ტექნიკური ეფექტიანობის ასამაღლებლად, კონვენციური სისტემის მსგავსად, ისინი ეკონომიკური განვითარების მიმართულებით მეტად აღარც ხელშემწყობი და არც ხელშემშლელი ფაქტორის როლს ითამაშებენ. ამდენად, თუ ისლამი ეკონომიკურ ინსტიტუციათა სფეროში „სამართლებრივ წვრილმანებამდე“ რედუცირდება, ის არ ითამაშებს სუბსტანციურ როლს გლობალიზაციის პროცესში. მსგავსი ტენდენცია სავსებით იმსახურებს დაკვირვებას, რომელიც ასევე მუსლიმი იურისტების მხრიდან არის გარანტირებული და ფულადი ბაზრების კონსტრუქციის შესაბამისი ანალოგიისთვის – ფორმულირებული.

თუმცა, ეს განვითარება მრავალრიცხოვანი მუსლიმი ეკონომისტებისა და იდეოლოგების კრიტიკის საგანს წარმოადგენს, რომლებიც პირველ რიგში, დისტრიბიციული წესების მიხედვით ისლამის შეზღუდვებს „ბაზრის წმინდა ეფექტიანობის“ წინააღმდეგ, მიიჩნევენ კანონიერად და ეკონომიკური გაწვლენის სტრუქტურებსა და განაწილების ურთიერთობებს გვახსენებენ. ისინი მიუთითებენ იმაზე, რომ არამხოლოდ ისლამური სამყაროს ქვეყნებს შორის არსებობს კეთილდღეობის მკვეთრი განსხვავება, არამედ, ასევე უმეტეს ქვეყ-

ნებში. ისინი ეკონომიკის შემდგომ განვითარებას ხედავენ ისლამური ქვეყნების საერთო რესურსების ოპტიმალურ რეალიზაციაში შიდა მოხმარებისთვის (ე.ი. რეგიონალიზაცია გლობალიზაციის ნაცვლად). მათი სურვილია სპეციალურად ისლამური საბანკო სისტემის იმგვარად მოწყობა, რომ ის არსებული ელიტის მიღმა ხელს უწყობდეს მოქმედ მენარმეებსა და ლოკალური ეკონომიკების განვითარების უწყვეტ პროცესს. ამგვარი პოზიცია შეიძლება „ისლამის სულითაც“ კი იქნეს გამართლებული და ასევე თავსებადია ეკონომიკურ-ეთიკური პრინციპებით, ეს არ არის პირველადი წყაროების ერთადერთი შესაძლო ინტერპრეტაცია. პირველადი კონტროლერების დასასრულის პროგნოზირება თითქმის შეუძლებელია, რადგან ანალოგიის ტრადიციული მეთოდი ისლამური სამართლის შემდგომი განვითარებისთვის, თავის ზღვარს აღწევს. თანამედროვე რაციონალური არგუმენტებისკენ მძლავრი შემობრუნება, შესაბამისად, ისტორიული მაგალითებისგან მკვეთრი გამიჯვნა-გათავისუფლება წარმოადგენს გარდაუვალ შეუქცევად პროცესს, რასაც უკვე თავად ტრადიციული სახელისუფლო თუ სხვა გავლენიანი სტრუქტურებიც აღარ აყენებენ ეჭვქვეშ. იმის მიხედვით, თუ რომელი მიმართულება ჰპოვებს წარმატებას და მიაღწევს აღიარებას, არსებითად განსაზღვრავს ისლამის (რელატიურ) მნიშვნელობას და მის განსხვავებულობას ეკონომიკის გლობალიზაციისაგან. მას (ისლამს) შეუძლია დასავლური ბაზრის რაციონალიზაციის გზის მოსაძებნად/მოსამზადებლად გადადგას შემდგომი ქმედითი ნაბიჯები, ან გამოიწვიოს პოლიტიკური კონტრამოძრაობა, რომელიც ანტიდასავლურ პროცესებში ტრანსფორმირდება. რასაკვირველია, უკანასკნელი არის უფრო პოლიტიკურ ძალთა ბალანსის, ვიდრე სხვა ძირითად ფასეულობათა გამოხატულება.

დასკვნის სახით შეიძლება აღვნიშნოთ, რომ იმ პირობებში, როდესაც მრავალსაუკუნოვანი მეთოდოლოგიის შენარჩუნება იძლევა ინსტრუმენტების განვითარების შესაძლებლობას, რომელიც ასევე ისლამურ საფინანსო ინსტიტუციებს, შესაბამისად საფინანსო სისტემებს რთავს გლობალიზაციის პროცესში მონაწილეობის ნებას, ისლამურ წყაროთა „თანამედროვე“ ინტერპრეტატორები, რომლებიც ჯიუტად დგანან მოგება-ზარალის მონაწილეობის კონცეფტებზე, შეძლებისდაგვარად აბრკოლებენ ისლამურ ეკონომიკათა მოდერნიზების პროცესებს, და ეს ხდება სწორედ მაშინ, როდესაც მათი მოდელები ავლენს ფუნქციურ დეფიციტს და ქმნის არასტაბილურობას. ამის თაობაზე შესაძლებელი იქნებოდა რაციონალური დისპუტების გამართვა, რაშიც მონაწილეობას ასევე მიიღებდნენ დასავლელი მეცნიერები და რითაც საკუთარ წვლილს შეიტანდნენ თანამედროვე მეცნიერებების ინტელექტუალურ გლობალიზაციაში.

ლიტერატურა:

References:

1. A. Ghanie Ghaussy, Die islamische Wirtschaftsethik und Wirtschaftslehre, Jahrbuch für Sozialwissenschaft, Bd. 34, H. 3, Lucius and Lucius Verlagsgesellschaft mbH, Stuttgart, 1983.
2. Das Zinsverbot 'Riba' im Islamic Banking – Islamic Banking Blog., islamicbankingblog.de/das-zinsverbot-riba-im-islamic-banking/
3. S. Al-Harran, Leading Issues in Islamic Banking and Finance, Petaling Jaya., 1995.

The Analysis of the ethic-economic Sides of Loan Interest Using in modern Islam

Vasil Khizanishvili

Invited Professor

Telavi State University

basil.khizanishvili@yahoo.com

Islam gives for the worldly life the positive value system. Ethics of Islamic economics is in agreement with the West-Christian attitudes towards the individual ethical sphere. It is to ask how much define ethics of Islamic economics principles factual behaviors of Muslims, because the basic determinable factor of the economic backwardness of Near East Islamic countries represents loan interest prohibition. The Quran forbids historically usury (riba). Against this, it supports on the joint-stock(share) principle based temporal assignment of own capital with a beforehand agreed part of win or loss. The supporters of Islamic financial system seem in this primary interest-yielding alternative form of the money loans. By such position they hinder valuable participation of the process of Islamic economic modernization and Islamic financial systems in globalization process.

Keywords: Islam, Islam and Christianity, Ethics of Islamic Economics, Koran and usury (Reba).

JEL Codes: H80, H81, H89